

Zuzana Rujderová És Családja

A felvétel Érsekújvárbán készült. Az ajtóban, piros ruhában áll a lányom [Mária Kovácsvá-Kohnová], jobbról az első vagyok én, mellettem a Zsuzsi nővérem [Zuzana Rujderová] áll. Az asztal mögött, jobb oldalon ül a férjem, balról pedig a sógorom, Rujder Martin. ?Legelőször elvittek minket Csúzról szekereken [Nagy]Surányba, gettóba. Ott voltunk, nem is tudom, hány hétig, talán hat hétig. Aztán bevagoníroztak, és vittek a komáromi monostori erődbe. Komáromból egyenesen Birkenaubá vittek. Egy nagy véletlen volt, hogy az anyukámat a Mengele nem küldte a gázba. Véletlen. Véletlen, mert ő már akkor negyvennyolc éves volt, és az már a németeknek sok volt. Kicsit már őszült, de hála az istennek, nem vette észre vagy? Utána meg kopasz volt, mert mindjárt, ahogy megérkeztünk, bementünk a fürdőbe, és minden szőrzetet levettek. Elejétől a végéig a Jóistennek a jóvoltából együtt maradtunk, mindenhová együtt raktak minket, ugyanis több helyen is voltunk egy év leforgása alatt. Birkenauból elvittek minket Krakkóba. Krakkó külvárosában egy kőbányában dolgoztunk, a kitermelt köveket kellett hordani. Egyik alkalommal köveket hordtunk, máskor pedig téglákat láncoltunk. Ott nagyon kegyetlen dolgok történtek. Krakkóból visszavittek minket Auschwitzba. Az egy kicsit különb volt, mint Birkenau, annyiból, hogy volt ott víz, jobban lehetett ott tisztálkodni, és nem a földön feküdtünk, hanem priccseken. Persze minden nélkül. Amikor visszahoztak bennünket, újból szelektálás. Már mi is úgy voltunk, hogy megyünk a krematóriumba. Kitolattak minket a mellékvágányra. Egész éjjel ott voltunk, mert közben behozták a többi friss zsidóságot Belgiumból. Ekkor megint felállítottak a celappellra, szelektált a doktor úr. Hát akadt, akit balra tettek. Az volt az érdekes, hogy nem kaptunk semmi ruhaneműt, semmit. Mint a heringek, úgy voltunk összepréselve. Egész éjszaka ott maradtunk. Sötét volt. Egyszer csak olyan fekete öltözkű, lefátyolozott személyek érkeztek oda. Nem tudtuk, kik azok, avval is fokozódott a félelem. Másnap aztán vittek a fertőtlenítőbe, hogy mosakodjunk meg. Ruháneműt adtak, és megmondták, hogy melyik barakkba megyünk. Azért álltunk meztelenül a sínen, mert úgy volt, hogy bevisznek a gázba, de valaki másokat vittek helyettünk. Állítólag azok helyére kerültünk. Ilyen volt a véletlen. Kellemetlen, borzalmas érzésünk volt, hogy így álltunk ott meg minden. Ez augusztusban történt. Hát ez valami kegyetlen volt. Összepréselve álltunk, és futkostak ezek a lefátyolozott emberek. Borzasztó volt. Auschwitzból Friedenbergébe kerültünk, ahol egy gyár volt,

Gebhardsdorf [Lehetséges, hogy a gross-roseni koncentrációs tábor egyik, Lauban nevű altáboráról van szó, amely Gebhardsdorfban (ma: Giebultów, Lengyelország) volt? Gebhardsdorf nevű gyárról nincs tudomásunk, valamint Friedenberge nevű helységről sem. Volt egy Friedeberg nevű helység Alsó-Sziléziában (ma Mirsk a neve, és Lengyelországban van, de 1945 előtt Németországhoz tartozott, s ahol szintén volt egy külső tábora a gross-roseni koncentrációs tábornak. -- A szerk.]. Boldog voltam, hogy gyárba kerültem. Sokat dolgoztam, komoly, nagy gépen dolgoztam, de tudtam, hogy van egy helyem, és nem kell ide menni vagy oda menni, mert mikor nem volt mit csinálni, az nagyon rossz volt. Ez jó érzés volt. Februárban gyalog meneteltünk Friedenbergből [Friedebergből?] Kratzauba. Halálmenet volt. Megérkeztünk Kratzauba, amit most úgy hívnak, hogy Chrastava. Liberectől van tizenöt kilométerre. Ott már nagyon nehéz körülmények voltak, úgy az evés szempontjából, mint a tisztálkodás szempontjából. Végül már tetű is volt meg minden. Keményen kellett dolgozni. Én például az erdőben dolgoztam. Föl kellett menni egy jó magas hegyre, és ott volt egy erdőség, ahol a németeknek voltak a bunkerjaik elrejtve. Oda hordtuk fel az árut. Drótkötél volt ott, és egy olyan nyitott csille, azt állították fel. Én már akkor arra nem gondoltam, hogy mit fogok a kezembe, de valószínűleg gránát meg ilyesmi lőszer lehetett, mert ez is egy hadigyár volt. Ez volt az ötödik hely, ahol voltunk. Május kilencedikén szabadítottak fel minket Kratzauban az oroszok. Az, hogy az édesanyám és a három lánytestvér együtt maradtunk, ez nem volt talán még egy millióból se példa. Nem. Ez egy véletlen dolog volt. Azt is említem meg, hogy az édesanyám kilencvenöt éves koráig élt Nyitrán, és kilencvenöt éves korában saját otthonában, saját gyerekei kezében ment el, azon a napon, amikor született, 1991. december tizenharmadikán. Születésnapja volt akkor. Mikor megérkeztünk, nem maradt semmink. A házunkban is más ember lakott, és nem akart kimenni. A szomszédban kaptunk egy ideig szállást. Ott aludtunk meg étkeztünk is. Aztán valahogy napról napra összeszedtük magunkat. Egy szög nem maradt a falban. Semmi nem volt. Nem akartak kimenni a házból, az volt a legborzasztóbb. Arra már pontosan nem emlékszem, hogy hogy sikerült visszaszerezni a házunkat. Az első pénzt a család részére az édes jó anyám kereste. Egy nagyon ügyes asszony volt. Elkezdte. Kinyitotta az üzletet. Eleinte kicsiben, aztán kicsit mindig több árut vitt, és azt árulta. Kinyitotta újból az üzletet. Aztán mikor államosították, megint csak nem volt semmi. Zsuzsi testvérem végig a mamuskával maradt, mert ő nem ment annyira fiatalon férjhez, talán 1952-ben. A férje, Rujder Martin Csúzra jött lakni. Először Csúzon laktak, utána Érsekújvárbán, végül Nyitrán.